

## ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У БЕЛЬГІЇ

*Стаття розкриває основні аспекти міграції українців у Бельгію. Описано етапи еміграції та їх характер. Проаналізовано першу хвилю еміграції українців у цю країну, її особливості. Дана характеристика переселення українців у період Другої світової війни та у повоєнний час. Проаналізовано причини еміграції українського населення у 70 – 80-ті рр. ХХ ст. Описано причини найбільш масштабної еміграції на початку 90-х рр. ХХ ст. Дана характеристика сучасній хвилі еміграції.*

*Розкрито характер формування української діаспори у Бельгії упродовж століття. А також вплив цієї діаспори на суспільно-політичне життя бельгійців та уміння українців зберегти самоідентичність і українське коріння.*

*Ключові слова:* еміграція, діаспора, Бельгія, культура, громадсько-релігійне життя, етапи.

Питання еміграції завжди було болючим для будь-якої нації у світі. Українська еміграція виражена особливо гостро. Перші українські емігранти вирушили закордон ще наприкінці ХІХ ст. Причин виїхати було багато, але головною причиною як тоді, так і сьогодні залишається економічне становище українців і бажання жити краще. Це спонукає людей до мандрів.

Бельгія одна з країн Європи, яка стала прихистком для кількох тисяч українських емігрантів. Звичайно це не так багато як, наприклад, у США, Канаді, Аргентині чи Італії.

Перші емігранти у Бельгії з'явилися на початку ХХ ст. Протягом ста років три хвилі емігрантів заклали підвалини нинішньої української діаспори в Бельгії. Спочатку прибули втікачі, жертви Першої світової війни. Під час Визвольних змагань 1917–1920 рр. було проголошено Українську Народну Республіку, але під ударами більшовицької Червоної армії вона була окупована.

Однак уряд УНР таки встиг налагодити в деяких столицях Європи свої дипломатичні представництва. Право на перебування у Бельгії одержали вояки армії УНР – приблизно 600 осіб [1].

Таким чином, перші емігранти, які прибули до Бельгії були політичними біженцями, які шукали прихистку та можливості відновити уряд УНР. Саме ці 600 чоловік заклали у цій країні фундамент майбутньої української діаспори к Бельгії.

У середині 1920-х років, потім у 1930-х до Бельгії прибули інші емігранти. Це була переважно економічна еміграція з Галичини. Емігранти працювали на ріллі, текстильних фабриках, жінки у приватних будинках як прибиральниці та куховарки, але більшість приїжджих були зайняті у металургії, шахтах [4].

Українські емігранти були вельми активними, організованими, надто в містах Брюссель, Серен, Льеж. Частина з них були студенти, які зокрема навчалися в Лювєнському Католицькому Університеті. Усі вони належали до Національного Союзу Українських Студентів у Бельгії (НаСУС) [1].

Усіх студентів, робітників з далекою втраченою Україною єднали національні Церкви: Українська Католицька Церква східного обряду (УГКЦ) та Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ).

Українці мали свої хори, оркестри, театри, партійні формування. Постали культурницькі та релігійні організації. Вони були віддаленими свідками голодомору 1932–1933 років та, як могли, брали участь у протестних акціях.

Українські емігранти в окупованій Бельгії пережили воєнні роки. Українці брали участь в акціях бельгійського підпілля. В окупацію українські організації затихли, але існували. Доказ цього – їхня допомога, яку вони надавали від 1945 р. новоприбулим емігрантам із України [3].

Історія цього етапу еміграції розпочалася в Німеччині, де понад два мільйони двісті

тисяч українців-утікачів і переміщених осіб потрапили між ковадло і молот: попереду – розбитий Вермахт і рештки есесівців, позаду – переможна Червона армія й НКВС, а над головою – тяжкі бомбардувальники західних союзників. Єдиний порятунок – дійти до зон, які вже перебували під контролем Союзників. Ті, яким пощастило не загинути під бомбами, опинилися переважно (80 %) у таборах для переміщених осіб (біженців), розташованих по Західних зонах. Жертви депортації на примусову працю до гітлерівської Німеччини, колишні військовополонені, в'язні нацистських таборів смерті, діти, жінки, цілі родини — усі вони масово намагалися не потрапити до репатріаційних списків НКВД. Примусове повернення в СРСР, яке шаленіло влітку та восени 1945 р., означало безжалісну смерть у сибірській тайзі або невольницьке життя з вічним сталінським тавром «ворог народу» [2].

У 1947 р. частина українців погодилася виїхати на працю до Бельгії за згодою місцевого уряду. Бельгійцям дуже була потрібна робоча сила для важкої промисловості, вугільних копалень. Це знову ж була втеча в невідоме, але цього разу інстинкт збереження ґрунтувався на обіцянці, що буде вжито всіх заходів, аби запобігти безпосередньому втручанню СРСР у їхнє життя. Отак, біля доменних печей, на заводах, всюди, де пропонували якусь працю, почалося нове життя українського інженера, службовця, селянина, викладача, учителя [4].

У Брюсселі діяла «Руська безстороння громада», заснована ще до Першої світової війни, 1914 р. Там же створено і філіал європейського Товариства колишніх вояків армії УНР. У 1929 р. засновано Національний Союз Українських Студентів (НаСУС). Його спадкоємці у 60-х роках були ініціаторами та співзасновниками Союзу Українських Студентських Товариств Європи (СУСТЕ). А належність Синдикату українських вільних робітників у Бельгії до європейського профспілкового руху ще підсилювало цей європейський вибір [1].

Після Другої світової війни діаспорні організації фактично задовольняють усі національні, релігійні, культурні, суспільно-політичні та шкільні потреби громад. Купівля будинків чи приміщень, будівництво каплиць і храмів, організування таборів для молоді, заснування культурно-відпочинкових центрів, хорів, танцювальних колективів – усе мало слугувати зберіганню українських цінностей. За винятком, може, економічної діяльності.

Сама організаційна структура української спільноти в Бельгії була розгалуженою. Очолювала все Головна Рада українських громадських організацій Бельгії, мета якої була координувати діяльність громад. Туди входили делегати різних організацій. Зокрема УДК (нинішній ТУБ, тобто “Товариство українців Бельгії”) – це Український Допомоговий Комітет, який мав дочірні філії по всій країні, існує від 1945 р. СУМ – Спілка Української Молоді (1948 р.), СУБ – Союз Українців Бельгії – Сприяння Українській Національній Раді (1949 р.), ОУБ, або Об'єднання Українок Бельгії (1948 р.). Без ОУБ, без жертвовності українських жінок ледве чи вижила б діаспора. УНОТ – Українське Науково-Освітнє Товариство (1947 р.) займалося мережею суботніх шкіл і випуском шкільних підручників. УХР – Український Християнський Рух. Існували танцювальні гуртки «Полтава», «Гомін», «Верховина», а також хори – «Явір», «Боян», хор «імені Тараса Шевченка», хор «Тисячоліття хрещення України» тощо [3].

Кожна із згаданих організацій мала свій інформаційний бюлетень, листок, журнали. Приміром, «Вісті УДК», «Крилаті», «Голос Христа Чоловіколюбця» тощо.

Завданням і найбільшою турботою організаційних структур української діаспори в Бельгії, крім гасла домогтися свободи й незалежності для України, було збереження в часі та просторі її матеріальних надбань і пошанування духовних і національних цінностей українців. Завданням була й інтеграція молодих поколінь у річище бельгійської дійсності. Але за інтеграцію – проти асиміляції.

З 90-х років надійшла чергова (третя) хвиля з України – цього разу іммігрантів-заробітчан, із документами та без, за якими почала полювати державна імміграційна служба й поліція.

Українська громада складається з нащадків представників першої і другої хвилі еміграції. Налічує близько 4 тис. чоловік. Зайняті, переважно, в різних галузях промисловості та сфери обслуговування. Лікарі, адвокати, інженерно-технічні працівники високого рівня становлять їх незначну частку.

Українська громада не має помітного впливу на економічне та політичне життя країни. Водночас, за понад 60 років існування українськими громадськими організаціями та об'єднаннями накопичено цінний досвід громадсько-суспільної та культурно-освітньої діяльності, спрямованої на збереження української культури, мови, звичаїв та традицій, національної самобутності [2].

За останні роки в Бельгії значно зросла кількість українських трудових мігрантів, яка може складати близько 8-9 тисяч чоловік [1].

Місцями компактного проживання українців в Бельгії традиційно були і залишаються шахтарські регіони країни навколо міст Монс, Шарлеруа, Генк, Льеж. Представники новітньої еміграції здебільшого проживають в районі м. Антверпен.

Діяльність Товариства українців у Бельгії, Об'єднання українок Бельгії та Спілки української молоді Бельгії координується Головною радою українських громадських організацій Бельгії (ГРУГОБ).

Діяльність Спілки української молоді здійснюється на базі Культурно-відпочинкового центру «Франкополе». [1].

Союз українців Бельгії (СУБ) проводить заходи в приміщенні Української автокефальної православної церкви у м. Буссуа-Мораж.

Українською громадою Бельгії видаються двомісячник ГРУГОБ «Вісті» та щоквартальне видання Української греко-католицької церкви у м. Льеж. «Парафіяльні вісті», а з 2005 року – щоквартальне видання Українського культурно-відпочинкового центру «Франкополе» [4].

На консульському обліку Посольства станом на січень 2010 р. перебуває 1932 громадян України, з них на постійному обліку – 250 особи, на тимчасовому – 1682 особи [2].

Нечисленну бельгійську діаспору в Україні складають, головним чином, керівники та співробітники деяких компаній, фірм і спільних підприємств.

Таким чином, українська еміграція в Бельгію розпочалася, в основній масі, після падіння УНР, коли залишки армії УНР попросили політичного захисту в уряді Бельгії. З цього часу розпочинається поступова, проте невпинна еміграція українців у цю країну. Перша хвиля емігрантів – були політичними, друга хвиля, яка розпочалася у період Другої світової війни і після неї – теж були політичні біженці, які втікали від «совітів» або були втікачами з німецьких трудових таборів.

З розпадом Союзу у 90-х роках ХХ ст. розпочалася третя хвиля еміграції українців у Бельгію – це була вже трудова еміграція. Люди, які шукали заробітку і кращого життя. З початком 2000 років розпочалася і продовжується і до сьогодні четверта хвиля трудових емігрантів. Однак, перших дві хвилі українських емігрантів в Бельгії намагалися зберегти свою ідентичність та приналежність до України. Третя та четверта хвилі українських емігрантів швидко асимілюються і відмовляються визнавати свою приналежність до української нації, вважаючи себе «бельгійцями».

1. Винниченко І. Українці в країнах Бенілюксу [Електронний ресурс] / І. Винниченко. – Режим доступу :<http://www.ar25.org>.
2. Посольство України в Королівстві Бельгія та Великому Герцогстві Люксембург (за сумісництвом) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://belgium.mfa.gov.ua>.
3. Українська громада в Бельгії [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ukrexport.gov.ua>.
4. Фесюк Г. Українська Бельгія – 100-річний шлях еміграції [Електронний ресурс] / Г. Фесюк. – Режим доступу :<http://www.chasipodii.net>.

*Стаття раскрывает основные аспекты миграции украинского населения в Бельгию. Описаны этапы эмиграции и их характер. Проанализированы первую волну эмиграции украинцев в эту страну, ее особенности. Данная характеристика переселения украинцев в период Второй мировой войны и в*

послевоенное время. Проанализированы причины эмиграции украинского населения в 70 - 80-е гг. XX в. Описаны причины наиболее масштабной эмиграции в начале 90-х гг. XX ст. Данная характеристика современной волны эмиграции.

Раскрыт характер формирования украинской диаспоры в Бельгии в течение века. А также влияние этой диаспоры на общественно-политическую жизнь бельгийцев и умение украинцев сохранить самоидентичность и украинские корни.

**Ключевые слова:** эмиграция, диаспора, Бельгия, культура, общественно-религиозной жизни, этапы.

*The article reveals basic aspects of Ukrainian migration to Belgium. We describe the phases of emigration and their character. Analyzed the first wave of Ukrainian immigration to this country and its features. The characteristic of Ukrainian migration during the Second World War and in the postwar period. The reasons of emigration Ukrainian population in the 70 - 80-ies. XX century. Described reason most broader emigration in the early 90's .. twentieth century. The characteristic of the modern wave of emigration.*

*Reveals the nature of the Ukrainian diaspora in Belgium over the centuries. As well as the impact of the Diaspora in the political life of the Belgians and the ability to maintain self-identity Ukrainian and Ukrainian roots.*

**Keywords:** emigration, diaspora, Belgium, culture, social and religious life stages.

УДК 327.82(510)

ББК 66.4 (5Кит)

Чен Хунцзе

## СТРАТЕГІЯ ПІВНІЧНОГО МОРСЬКОГО ШЛЯХУ КИТАЮ: СПІВРОБІТНИЦТВО Й КОНКУРЕНЦІЯ

Сьогодні увага багатьох країн звернена до арктичного регіону з його запасами вуглеводнів і перспективними транспортними шляхами. У цьому контексті можна говорити про початок «нової гри» за участі як арктичних держав, так і нових країн, серед яких і країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР). До одержання офіційного статусу спостерігача Арктичної ради Китай уже активізував своє співробітництво (у тому числі й конкуренцію) між арктичними й неарктичними країнами у сфері як наукових досліджень, так і розробок ресурсів регіону. Тому в статті проаналізовано рівень участі Китаю в освоєнні арктичного регіону й подано рекомендації зі збільшення ефективності цих процесів.

**Ключові слова:** Північний морський шлях, Китай, Арктика, Скандинавські країни, арктична політика.

Китай давно интересуется Северным морским путем (СМП), и главная причина усиления китайского интереса к Арктике – бесспорно экономическая. Северный морской путь был открыт для международного судоходства в 1991 году. Однако лишь сравнительно недавно, вследствие таяния льдов Арктики, этот маршрут стал привлекать иностранные компании. В 2011 году этот путь был избран уже 34 судами (для сравнения, через Суэцкий канал в год проходит 18 000 судов). В навигацию 2012 года по СМП было перевезено около 4 млн. тонн грузов, в том числе 1,2 млн. тонн транзитных, что на 53% больше, чем в 2011 году (820,8 тыс. тонн). Подсчитано, что грузопоток до 2019 года может увеличиться в десять раз. А в перспективе – в двадцать раз, до 50 миллионов тонн в год [7].

Китаю как мировой экономической державе арктический маршрут дает возможность сэкономить время и деньги. По сравнению с маршрутом через Суэцкий канал, СМП позволяет сократить расстояние между Шанхаем и Гамбургом на 5200 км. Учитывая, что Китай активно развивает свои торговые отношения с европейскими странами, маршрут через Северный ледовитый океан сулит ему огромную экономическую выгоду.

В последнее время в научной литературе активизировалось обсуждение вопросов, касающихся участия Китая и других неарктических стран в освоении СМП. В частности, анализируются перспективы сотрудничества КНР со странами Скандинавии [6],